

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ח

יוצא לאור לש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשע"ג

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושלש לבריאה

מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק מהתוועדות ש"פ שלח, מבה"ח תמוז ה'תשכ"ח, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש", שמכניסם עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ח"י סיון, ה'תשע"ג
מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2013 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

E-mail: info@lahak.org • Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5773 • 2013

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

דפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

בס"ד. שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

א. בנוגע להמסופר בפרשת השבוע אודות שילוח המרגלים — מציינו ב' ענינים שלכאורה אינם מתאימים זל"ז¹:

מחד גיסא — כיון שמשה עצמו שלח אותם, בהכירו אותם [להיותו רועה ישראל, רועה נאמן, והרי ענינו של רועה הוא שיודע ומכיר את צאן מרעיתו לא רק בחיצוניות, אלא מעבר לעבר ("דורך-און-דורך")], הרי בודאי ידע שהם ראויים ויכולים למלא את השליחות "לתור את הארץ"². ובפרט ע"פ מ"ש³ "כולם אנשים", ופירש רש"י: "כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו".

ועד כדי כך, שנשאלת השאלה: כיצד יתכן שבמשך ארבעים יום נשתנו מן הקצה אל הקצה, עד לחטא המרגלים, שפעל גם על כל בני, שנשאו במדבר ארבעים שנה יתרים!

ולאידך גיסא, מציינו בפירוש רש"י על הפסוק⁴ "וילכו ויבואו", "להקיש הליכתן לביאתן, מה ביאתן בעצה רעה, אף הליכתן בעצה רעה".

ב. ובהקדים המבואר בלקוטי תורה⁵ אודות שיטת המרגלים שלא רצו ליכנס לארץ ישראל — מפני שלא רצו להתעסק בעניני העולם כו'.

וענין זה צריך להיות בהתאם למ"ש בפשטות הכתובים, שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁶ — שאמרו "אפס כי עז העם גו' והערים בצורות גו'", ולכן "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו"⁷, "כביכול כלפי מעלה אמרו"⁸, שהי' זה ענין של כפירה בה':

המרגלים טענו, שכיון שארץ ישראל היא ארץ ל"א מלכים, ובכללות יותר — ארץ שבעה עממין, שלכל אחד מהם יש סוג הנהגה בחיים משלו, הנה כאשר צריך לכבוש אותם, ולשנות את סדר החיים שהי' עד אז, שיהי' ע"פ ממשלת התורה, אזי יש צורך בענין של מלחמה. ובענין המלחמה רואים שגם כאשר לפועל מנצחים בה, לא יתכן שלא יהיו אבידות, ובהכרח שיהי' ענין של חסרון כו'.

(1) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חל"ג ע' 78 ואילך. וראה גם שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז תשכ"ו ס"ז ואילך (תו"מ חמ"ז ע' 118 ואילך). וש"נ.
(2) פרשתנו יג, טז.
(3) שם, ג.
(4) שם, כו.
(5) ריש פרשתנו.
(6) שבת סג, א. וש"נ.
(7) שם, כח.
(8) שם, לא.
(9) פרש"י עה"פ.

ואפילו כאשר המלחמה היא באופן נסי, למעלה מדרך הטבע, כמו במלחמת מדין, שהיתה באופן ש"לא נפקד ממנו איש"¹⁰ — גם אז צריך לבזבז זמן ומרץ כו', ובאותה שעה צריך לנתק את עצמו משאר הענינים. כלומר: תכלית המלחמה היא אמנם בשביל הנצחון, אבל המלחמה מצד עצמה היא בבחינת מלאכה שאינה צריכה לגופה.

וגם לאח"ז, כשיכנסו כבר לארץ ישראל, אזי יצטרכו לעסוק בחרישה וזריעה וכל שאר הענינים הקשורים עם עבודת הארץ, ולא לאחרי משך זמן, אלא תיכף מיד בכניסתם לארץ, כלשון הכתוב¹¹: "כי תבואו אל הארץ גו' תזרע שדך גו'", ורק לאח"ז "שבת לה"; ונוסף על הקדימה, הנה גם בנוגע לכמות הזמן הרי זה באופן שרוב הזמן — "שש שנים" — עוסקים ב"תזרע שדך", ורק מיעוט הזמן — "בשנה השביעית" — "שבת לה", ואז יכולים להתמסר לגמרי לעניני תומ"צ.

וכיון שכן — טענו המרגלים — למה צריך להכנס לארץ ישראל?! מוטב להשאיר במדבר, ששם אין ענין של מלחמה, שהרי עמוד הענן הי' מפסיק בין בנ"י לשאר העמים, וגם אין צורך להתנתק מעניני קדושה כדי להתעסק בעניני העולם, כיון שישנו "לחם מן השמים", ומים מבארה של מרים.

ועל זה מבואר בלקו"ת¹², שהמרגלים "טעו בזה טעות גדול", ושיטתם היתה היפך האמת; ואילו השיטה האמיתית היא שיטת משה רבינו, שאדרבה — יש לירד ולעסוק בעניני העולם, כדי לבררם ולזככם כו', שע"ז ממלאים את הכוונה העליונה.

ובכן: משה רבינו סמך על המרגלים שידעו את אמיתית הכוונה, אבל לפועל נכשלו המרגלים בזה.

ולאחרי שסרו מהדרך האמיתית — הרי זה כמשל¹² ההולך בדרך המלך, שכאשר סר ממנה אפילו כחוט השערה בלבד, אזי ילך ויתרחק ממנה יותר ויותר, ועד שימצא את עצמו במעבה היער, מקום החיות, שכן אדם אינו יכול להיות שם; וכך הי' אצל המרגלים, שסוכ"ס באו למעמד ומצב של מרידה בה' (שלכן אמרו יהושע וכלב: "אך בה' אל תמרודו"¹³), שזהו היפך ענין השכל, שהרי גם הוא נברא ע"י הקב"ה.

ג. וההוראה מזה — שהרי התורה היא תורת חיים, שכל עניני התורה הם הוראה בחייו של כל איש ישראל:

(12) ראה תו"מ חמ"ד ע' 84. וש"נ.

(13) פרשתנו שם, ט.

(10) מטות לא, מט.

(11) ר"פ בהר.

בכללות ישנם שתי שיטות: שיטת דור המדבר — שצריך להתנתק מהעולם ולעסוק רק בתורה, "דעה את ה'", עד לאופן ד"כמים לים מכסים"¹⁴, כפי שהיתה הנהגת דור המדבר, "דור דעה"¹⁵; ושיטת משה רבינו — שהלימוד כשלעצמו אינו מספיק, אלא צריך גם לצאת ולפעול בעולם, והיינו, שלא זו בלבד שהעולם לא ישפיע עליו, אלא אדרבה, שהוא ישפיע ויפעל על העולם — להפוך מקום שהי' בשליטת ל"א מלכים, ל"ארץ נושבת" עבור בני".

וכללות החילוק בין שתי השיטות הנ"ל — שלפי שיטת דור המדבר העיקר הוא ענין הלימוד, ולא נוגע ענין המעשה; ואילו לשיטת משה רבינו צריך הלימוד לבוא למעשה דוקא.

וכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"¹⁶ — מצינו ב' שיטות אלו גם בעולם: יש כאלו שעיקר עסקם בעניני הבנה והשגה, ועל יסוד הבנתם והשגתם באים למסקנות, מבלי להתחשב במבחן המציאות, וכאשר המציאות אינה בהתאם למסקנותיהם, אזי מחפשים לשנות את המציאות, שהמציאות אינה נכונה; ויש כאלו שבוחנים את אמיתת הבנתם והשגתם אם היא מתאימה אל המציאות, ואם המציאות אינה כן, אזי מחפשים לשנות את הבנתם והשגתם.

ולהעיר, שבעבר (בימי הביניים) היתה השיטה שצריך לבנות על השכל, ולא נוגע ענין המעשה, ורק בדורות האחרונים — החל משנת השש מאות לאלף הששי, כמבואר בזהר¹⁷ שאז ניתוסף ריבוי בחכמת העולם (והיינו לפי שניתוסף ריבוי בחכמת התורה, שהרי באותו זמן היתה התגלות תורת החסידות, ולכן ניתוסף ריבוי חכמה גם בעולם) — מדגישים את הצורך בהתבטאות בענין המעשה דוקא.

ונקודת הענין — שגם מי שהוא בעל שכל נעלה ביותר, ובא לידי הבנה והשגה (כולל גם השקו"ט והפלפול עם חבירו, שזהו הענין ד"דיבוק חברים" ו"פלפול התלמידים"¹⁸), אין זה מספיק עדיין, אלא יש צורך שההבנה וההשגה תומשך להיות בהתאם אל המעשה, ואז יודעים שהשכל הוא אמיתי; ובלאו הכי — חסר לא רק בענין המעשה, אלא גם בהבנה והשגה, וכנ"ל בנוגע למרגלים, שבאו למעמד ומצב של מרידה בה' — היפך ענין השכל. וכידוע הסיפור¹⁹ שהובא בספרי מוסר בנוגע לאריסטו, שפעם תפסו

14) ישעי' יא, ט. 17) ח"א קיז, א. וראה לקו"ש חט"ו ע'

15) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פ"ט, ג. 42) ואילך. וש"נ.

18) אבות פ"ו מ"ו. וש"נ.

19) ראה גם ת"מ חמ"ז ע' 158. וש"נ. 16) זח"ב קסא, רע"ב.

אותו בעשיית דבר שפל, וכאשר שאלו אותו: מאי האי, הרי אתה אריסטו שיצאת עם שיטה חדשה במוסר, ואיך אתה עושה דבר שפל כזה, מבלי להתירא שיתפסו אותך?! — השיב: עכשיו אינני אריסטו!... בשעה שעוסק בחכמה אזי הוא חכם וכו', אבל לאח"ז הרי הוא אדם אחר!

אבל שיטת התורה אינה כן, אלא כמ"ש הרמב"ם²⁰ "כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו .. כך צריך שיהי' ניכר במעשיו במאכלו ובמשקלו וכו'". — הן אמת שאמרתי²¹ "קבל את האמת ממי שאומרה", אבל אעפ"כ צריכה גם הנהגתו להיות בהתאם לכך.

וכידוע הפתגם²² שגם ההשכלה היותר נעלית בתורת החסידות צריכה להתבטא בענין של "בכך" בנוגע לפועל.

ו"מכלל הן אתה שומע לאו"²³ — שאם הלימוד אינו בא לידי מעשה, הנה גם בשעת הלימוד אינו חכם, כי כשחסר בהרגל, חסר גם בהראש.

ד. אך עדיין יכול לטעון, שכיון שהתייגע בשכלו, אינו מוכן לזוטר, ורצונו לבנות על שכלו ("בויען אויף דעם אייגענעם שכל") בנוגע לעצמו בתור יחיד.

ועל זה באה הוראה נוספת מענין המרגלים שסמכו על שכלם (ומה גם שהיתה להם דיפלומה ("אַ דיפלאַם" ממשה ש"כשרים היו") — שאף שהיו עשרה בלבד, מ"מ, גרמו לכל בני", יחד עם משה רבינו, שנשארו במדבר ארבעים שנה יתירים.

וטעם הדבר — דכיון שכל אחד מהם הי' נשיא של שבט בישראל, לכן היתה להם השפעה על בני", כך, שלמרות שיהושע וכלב לא הסכימו עמהם, ומשה רבינו — שהי' גדול מהם — לא הסכים עמהם, מ"מ, גרמו לכל בני" להשאר במדבר כו'.

וזוהי גם הוראה לכל אחד מישראל — שעם היותו יחיד, יש לו אחריות גם עבור הזולת, ובפרט אם הוא בעל השפעה על חוג מסויים, שמכבדים אותו — ללא נפק"מ מהי הסיבה לכך, אפילו אם זה בגלל שלימדם מהו "זוהמא ליסטרון" (כף גדולה שמסלקין בו זוהם הקדירה והקלחת לצדדין)²⁴, ובמילא מכבדים גם את מעשיו, ולכן, אם לא יתקן את מעשיו, הרי זה ישפיע באופן בלתי רצוי גם על אחרים, כפי שהי' אצל המרגלים²⁵.

(24) ב"מ לג, א (ובפרש"י).

(25) נזכר גם שאצל המרגלים הי' ענין של פרהסיא, שהרי היו עשרה — "עדה" (...), וזהו הפירסום הכי גדול ע"פ תורה.

(20) הל' דעות רפ"ה.

(21) ראה רמב"ם בהקדמה לשמונה פרקים. רמ"א בהקדמה למחיר יין.

(22) ראה תו"מ ח"ג ע' 390. וש"נ.

(23) פרש"י פ' שופטים יז, כ. ועוד.

ועד"ז לאידך גיסא — שע"י הנהגה טובה (כפי שהי' אצל יהושע וכלב ש"חיו מן האנשים ההם"²⁶) פועל יהודי לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע לאחרים.

ואשרי חלקם של אלו שמתנהגים כדבעי, וזכות הרבים תלוי בהם. והעיקר — שע"ז ממהרים את ביאת משיח צדקנו בקרוב ממש, ובאופן דנשמה בגוף דוקא, שאז יהי' הענין ד"מעשה גדול"²⁷ דוקא, וביחד עם זה, "יהיו פנויין בתורה וחכמתה"²⁸, כיון שיקויים היעוד²⁹ "ועמדו זרים ורעו צאנכם"³⁰.

* * *

ה. בהמשך הפרשה³¹ נאמר "כי תבואו אל ארץ מושבותיכם", ומפרש רש"י: "בישר להם שיכנסו לארץ".

כלומר: למרות חטא המרגלים, שהי' מרידה בה', ועד ש"ויבכו העם"³², "ויאמרו גו' נשובה מצרימה"³³, כך, שיש הוה אמינא שהמצב כבר אבוד ("ס'איז שוין פאַרפאַלן") — בישר להם הקב"ה שיכנסו לארץ. וכיון שבהמשך לזה נתן להם הקב"ה שתי מצוות: מצות נסכים, ומצות חלה — הרי מובן, שעל ידם נעשה התיקון לחטא המרגלים.

ו. ויש לבאר הקשר והשייכות דתיקון חטא המרגלים למצות חלה — "ראשית עריסותיכם חלה תרימו גו"³⁴, שעז"נ³⁵ "להניח ברכה אל ביתך" — שנוהגת גם בזמן הזה³⁶:

חטא המרגלים הי' בכך שהעמידו על שכלם הם, ולא רצו לקיים דבר ה' שנאמר להם ע"י משה. ולכן, התיקון לזה הוא ע"י ענין האמונה שהיא באופן שכולו להוי', ללא עירוב שכלו האישי.

וזהו גם תוכנה של מצות חלה — "ראשית עריסותיכם חלה תרימו גו"³⁷ — שהתחלת כל ענין צריכה להיות באופן של נתינה לה' [ולא רק בנוגע לחלה, אלא גם בנוגע לכל צרכי האדם, כמ"ש הרמב"ם³⁷ ש"כל דבר שהוא לשם הא-ל" צריך "שיהי' מן הטוב והנאה... וכן הוא אומר³⁸

(26) פרשתנו יד, לח.

(27) ראה תו"מ סה"מ טבת ע' רטז ואילך.

וש"נ. (35) יחזקאל מד, ל.

(36) רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ד. (36) ראה אנציק' תלמודית (כרך טו) ערך

חלה ס"ג (ס"ע רטו ואילך). וש"נ. (29) ישע"י סא, ה.

(30) חסר הסיום (המו"ק?).

(31) טו, ב.

(38) ויקרא ג, טז.

(32) שם יד, א.

(33) שם, ד.

(34) שם טו, כ.

כל חלב לה"ן, כולל גם בנוגע לענין השכל, שלפני שמבין בשכלו ומתנהג לפי חיוב שכלו, צ"ל ענין האמונה כו'.

ז. וההוראה מזה:

גם אם הי' מעמד ומצב שסומך על דעת עצמו ("שטלען אויף זיך"), עד כדי מרידה בה' — אין זה מקרה אבוד, כאמור, שגם לאחר חטא המרגלים, "בישר להם שיכנסו לארץ".

אלא שצריך לבוא ולומר בנוגע להנהגתו הקודמת: "טעות היא בידי", ועכשיו הוא מוכן לשנות את הנהגתו, ובלשון הכתוב³⁹: "הננו ועלינו גו'" (אף שגם בענין זה נכשלו כו').

ולא די בכך שרוצה להשתנות (למרות שמצד השוחד של אהבת עצמו הי' יכול גם שלא להבחין בטעות), אלא בהכרח שהרצון יבוא לידי פועל — לשנות הנהגתו בפועל, ולהתנהג ע"פ תורת אמת, שאז רואה בכיורו את האמת, ואין אצלו מעמד ומצב ד"ויתרוצצו"⁴⁰, מבלי לדעת כיצד להתנהג כו'³⁰.

* * *

ח. בין הדברים שסיפרו המרגלים בנוגע לארץ ישראל — ש"עז העם .. וגם ילידי הענק ראינו שם"⁴¹, ובתור רא'י לזה — "ויראום את פרי הארץ"⁴², "כשם שפרי' משונה כך עמה משונה"⁴³.

ואע"פ שכל זה הי' אמת — אמרו יהושע וכלב "טובה הארץ מאד מאד"⁴⁴, והיינו, שזה גופא שבארץ ישראל ישנם בני ענק, ופירות גדולים ביותר, מהוה הוכחה שזוהי ארץ טובה ביותר, וכמובא בפירושו רש"י⁴⁵: "יש ארץ מגדלת גבורים כו'".

ונקודת הענין — שכל דבר שבעולם, כיון שנברא ע"י הקב"ה שהוא תכלית הטוב, לא יתכן שיש בו רק רע, ובודאי שאין רע בלא טוב⁴⁶, אלא שצריכים לגלות את הטוב, וכל זה תלוי באופן השימוש בהדבר.

וזהו החילוק בין שיטת המרגלים, שראו את הדבר כפי שהוא בחיצוניותו בלבד, ליהושע וכלב שהתכוונו וראו את פנימיות ואמיתית הדבר, שיכולים לנצל את כל התכונות של הארץ לקדושה, להפוך אותה — ע"י ההנהגה כרצון הקב"ה — לארץ ישראל, באופן ש"טובה הארץ

43 פרש"י שם, כג.

44 פרשתנו יד, ז.

45 שם יג, יח.

46 ראה לקו"ד ח"א פז, א.

39 פרשתנו יד, מ.

40 תולדות כה, כב ובפרש"י.

41 שם יג, כח.

42 שם, כו.

מאד מאד" (לא רק ארץ טובה סתם, כפי שנאמר גם בנוגע לארץ מצרים⁴⁷, אלא "טובה הארץ מאד", ו"מאד מאד").

ט. וההוראה מזה:

אלו שעוסקים עם הנוער, באים בטענה, שכיון שנמצאים בדרא דעקבתא דמשיחא, ש"חוצפא יסגא", ו"נערים פני זקנים ילבינו"⁴⁸, הנה במצב כזה אי אפשר לדרוש מהם קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות, במכ"ש וק"ו מזה שלא הסכימו לקבל על עצמם מה שתבעו מהם אתמול, ושלשום דבר שאינו קשה כ"כ, ועאכו"כ שלא יסכימו לקבל על עצמם עול מלכות שמים ועול מצוות, שזהו עול קשה, שהרי קיום התומ"צ צריך להיות לא רק בר"ה ויוהכ"פ, בשבת ויו"ט, אלא גם בימי החול של כל השנה כולה, ובימי החול גופא — במשך כל היום מתחילתו ועד סופו, ומוכן, שמי שאינו מוכן לשאת משא קל, בודאי לא יהי' מוכן לשאת משא כבד. ולכן — טוען הוא — מוטב שלא לדבר עמהם על זה, דכיון שבלאה"כ לא יצייתו אליו, הנה לכל לראש הרי זה דברים בטלים... ולא עוד אלא שזה יגרום שבכלל לא ירצו לשמוע את דבריו, ובגלל זה הרי הוא עלול גם לאבד את משרתו...

ועל זה באה ההוראה מסיפור המרגלים — שדוקא העובדה שיש שם ענקים כו', מהוה הוכחה ש"טובה הארץ מאד מאד":

דוקא בגלל שהנוער הם חוצפנים ועזי פנים, ואינם מתפעלים משום דבר, לא מהעולם, לא מההורים ובני המשפחה, וגם לא ממה שהם בעצמם הבינו אתמול... אלא מכריזים: היום אנחנו בני חורין לעשות מה שאנחנו רוצים (ובפרט כפי שרואים בשבועות האחרונים, שעורכים שביתות וכו') — דוקא בגלל זה נקל יותר להביא אותם לדרך האמיתית של קיום התומ"צ!

י. וזוהי ההוראה לכל אלו שעוסקים עם נערים ונערות — שצריכים לבוא ולומר להם: למרות שעד עתה לא דיברנו אתכם אודות עול התומ"צ, מצד איזו סיבה שתהי' — הנה כל זה הי' עד עתה, ואילו עתה מודיעים אנו לכם את האמת, שיש תורה ומצוות; שש מאות ושלוש עשרה מצוות!... וצריך לקיימם לא רק שלש פעמים בשנה, אלא בכל יום ויום מימות השנה.

ודוקא מצד גודל התוקף שלהם — כמו התוקף שבכללות בני"ש שהם "עזין באומות"⁴⁹ — יכולים לדרוש מהם מיד קבלת עול התומ"צ בשלימות:

49) ביצה כה, ב.

47) ראה פירש"י שם, כב.

48) סוטה בסופה.

כשמדובר אודות תלמידים חלשים או בינונים — מוכרחים ללכת עמהם בעניני התומ"צ "לאט לאט", שכן, בני" בכלל הם "המעט מכל העמים"⁵⁰, ואצל בני" גופא אין עדיין תשעים אחוז שומרי תומ"צ... ולכן אי אפשר לדרוש מיד עבודה קשה; אבל כשמדובר אודות תלמידים ששום דבר לא נוגע להם, ואינם מתפעלים משום דבר, לא מהמלמד ולא מההורים וכו' — יש לנצל תכונה זו כדי להודיע להם ולדרוש מהם לקבל על עצמם העול של כל תרי"ג מצוות, מתוך הכרה שזוהי דרך האמת.

וכאשר יפעלו זאת על הנוער, הנה לא זו בלבד שהם עצמם יהפכו להיות שומרי תומ"צ, אלא עוד זאת, שמצד טבעם שאינם מתפעלים מאף אחד, יפעלו גם על אחרים, ועד שיהפכו את כל העולם כולו להיות ע"פ היורש והצדק והמשפט כו', ועד למעמד ומצב של "ארץ ישראל", "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"⁵¹, שבכל העולם כולו תשלוט קדושה ואלקות, וכמ"ש⁵² "כי לה' המלוכה ומושל בגוים".

יא. ואז יהי' גם המלמד והמשפיע במעמד ומצב ש"זכה וזיכה את הרבים"⁵³, ועד ש"גדול מרבן שמו"⁵⁴.

ואין לך נחת רוח גדול יותר למלמד ומשפיע, בראותו, שהתלמיד והמושפע אינו זקוק עוד לקבל ממנו, ואדרבה, הוא בעצמו נעשה מלמד ומשפיע לאחרים.

והעיקר — שע"י הנהגה זו מעמידים "צבאות הוי"⁵⁵, ויחד עמהם יוצאים לקבל פני משיח צדקנו, שיבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

יב. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ראשית עריסותיכם וגו'.

* * *

יג. על הפסוק⁵⁶ "ועשיתם אשה", מפרש רש"י: "אין זה ציווי [ולא כמו מ"ש בפי' בהעלותך]⁵⁷ "ויעשו בני ישראל את הפסח", שזהו ציווי], אלא כשתבואו שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה".

וצריך להבין: מהו טעם אריכות הדברים בפירוש רש"י, "כשתבואו

54) ראה תוספתא עדיות בסופה (ובחסדי

דוד). ערוך מערכת אביי.

55) בא יב, מא.

56) פרשתנו טו, ג.

57) ט, ב.

50) ואתחנן ז, ז.

51) עקב יא, יב.

52) תהלים כב, כט.

53) אבות פ"ה מ"ח.

שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה" — לכאורה הי' יכול לומר בקיצור, שאין זה ציווי אלא רשות?

יד. וממשיך רש"י לפרש מ"ש בהמשך הכתוב: (א) "ריח ניחוח", (ב) "לפלא נדר או בנדבה וגו'".

ולכאורה: בכתוב נאמר "לפלא נדר או בנדבה וגו' לעשות ריח ניחוח לה", ולמה משנה רש"י הסדר ומקדים רש"י לפרש תחילה "ריח ניחוח", ואח"כ "לפלא נדר או בנדבה וגו'"? ולהעיר:

בכמה דפוסים מופיע תחילה ד"ה "לפלא נדר או בנדבה וגו'", ולאח"ז ד"ה "ריח ניחוח", כסדר הכתוב.

ובכן, יש הכרח בשכל הפשוט שהדפוס שלפנינו — ככרוך הדפוסים — הוא היותר נכון, כי⁵⁸: לא יתכן לומר שרש"י כתב פירושו כסדר הכתוב, והמדפיס הפך את הסדר — שהרי זה היפך השכל; ומסתבר בפשטות, שרש"י דייק לכתוב פירושו שלא כסדר הכתוב, והמדפיס שרצה להראות שהוא "תלמיד חכם", "סאם"⁵⁹ סאפאזשניק... "תיקן" והפך את הסדר בפירוש רש"י שיהי' בהתאם לסדר הכתוב.

וכבר עמדו מפרשי רש"י על דיוק זה, כמ"ש הרא"ם: "והא דפירש ריח ניחוח קודם או במועדיכם [שמזה גופא מוכחת הכרעתו שזוהי הגירסא הנכונה בפירוש רש"י], מפני שפירש ועשיתם אשה שאינו ציווי רק כשתעלה על לבבכם לעשות אשה בעבור ריח ניחוח, אגב זה פירש ג"כ ריח ניחוח קודם במועדיכם".

אבל לכאורה קשה לומר כן, כי, ע"פ ביאור זה, נמצא, שמ"ש "ריח ניחוח" קאי רק על "לפלא נדר או בנדבה", היינו, שהסיבה לכך שתעלה על לבבכם לפלא נדר או בנדבה היא בעבור ריח ניחוח, ולא קאי על "או במועדיכם", שאז ישנו חיוב לעשות האשה; והרי בכתוב נאמר "לפלא נדר או בנדבה או במועדיכם לעשות ריח ניחוח לה", היינו, ש"ריח ניחוח" קאי גם על "או במועדיכם".

טו. גם צריך להבין בפירוש רש"י "ריח ניחוח" — "שיהי' נחת רוח לפני"⁶⁰:

ידוע הכלל שרש"י אינו סומך על ענין שיפרש לאח"ז, אבל בנוגע

60) ויש גירסא: "נחת רוח" (בהשמטת

58) ראה גם ת"מ ח"נ ע' 136.

59) ראה סה"ש תרח"צ ע' 264. וראה גם התיבות "שיהי' .. לפני".

תו"מ שם ע' 134. וש"נ.

לענין שכבר פירש לפני"ז — מצינו לפעמים שרש"י סומך שהבן חמש למקרא יזכור מה שלמד בפרשיות שלפני"ז, ולכן אינו צריך לפרש זאת פעם נוספת.

ובנוגע לענינינו⁶¹:

הפירוש ד"ריח ניחוח", "נחת רוח לפני" — פירש רש"י בפ' ויקרא⁶², ועוד לפני"ז בפ' תצוה⁶³.

[ובנוגע⁶⁴ לפעם הראשונה שמוזכר בתורה הענין דניחוח — "וירח" ה' את ריח הניחוח" — יש לומר שהפירוש ד"ריח הניחוח" הוא ע"ד שפירש רש"י לפני"ז על הפסוק⁶⁵ "ויקרא שמו נח לאמר זה ינחמנו", "יניח ממנו את עצבון ידיו, עד שלא בא נח לא הי' להם כלי מחרישה והוא הכין להם, והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים, מקללתו של אדם הראשון, ובימי נח נחה", ועד"ז בנדר"ד, שע"י הקרבנות גרם נח ענין של מנוחה, "ניחוח", שהקב"ה אמר "לא אוסיף לקלל עוד את האדמה גו"⁶⁶].

ובכן: אם בפ' ויקרא לא סמך רש"י על פירושו בפ' תצוה (לפני פרשיות אחדות בלבד), וחזר ופירש זאת עוה"פ, הרי בודאי שבפרשתנו אינו יכול לסמוך על מה שפירש בפרשת תצוה ובפרשת ויקרא (לאחרי הפסק של ספר שלם ועוד כמה פרשיות).

וא"כ, צריך להבין מדוע בפרשתנו מפרש רש"י רק "שיהי' נחת רוח לפני", ואינו מוסיף ומסיים "שאמרתי ונעשה רצוני", כבפרשיות שלפני"ז?

טז. וגם צריך להבין בפירוש רש"י "לפלא נדר או בנדבה וגו'" — "או שתעשו האשה בשביל חובת מועדיכם שחייתתי אתכם לעשות במועד": כיון שרש"י מפרש כאן מ"ש בהמשך הכתוב "או במועדיכם", "או שתעשו האשה בשביל חובת מועדיכם כו'" — אינו מובן, מדוע מעתיק מהכתוב את התיבות "לפלא נדר או בנדבה", שאינן מפרשם כלל, ואילו התיבות שאותן מפרש, "או במועדיכם", אינו מעתיק, אלא רק מרמז ב"וגו"? וכמדובר כמ"פ שכל ענינים אלו צריכים להיות מובנים בפשטות הכתובים, שלכן לא צריך רש"י להוסיף דבר בפירושו⁶⁷.

*

61) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חל"ב בתחלתו (גם משיחה זו).
 62) א, ט.
 63) כט, יח. שם, כה.
 64) קטע זה — משיחת ש"פ פינחס, במענה להשואלים (המו"ל).
 65) נח ח, כא.
 66) בראשית ה, כט.
 67) הביאור בפירוש רש"י — אינו מופיע ברשימת ההנחה שתח"י (המו"ל).
 וראה לקו"ש חל"ב ע' 4 הערה 27: בפ' שלח, שעיקר חידושו של רש"י שגם ב"לפלא

יז. המשך הביאור בפרקי אבות⁶⁸ (דשבוע שעבר⁶⁹), "רבי שמעון אומר הוי זהיר בק"ש ובתפלה כו",
 — ע"ד השייכות של ר"ש בן נתנאל לענין דתורתו אומנתו (בדוגמת רשב"י)⁷⁰, כי, עיקר הענין דתורתו אומנתו הוא לא רק בכמות הזמן, ובלימוד נגלה דתורה (שבזה הי' עיקר עסקו של רשב"י אפילו בהיותו במערה⁷¹), אלא גם באיכות ההתקשרות לנותן התורה⁷², ובלימוד פנימיות התורה ("מארי קבלה"), כדאיתא בזהר⁷³ ש"תורתם אומנתם" הם אלו ש"לא זזת שכינתא מנהון כל יומיהון", והם "דירה לשכינתא"⁷⁴;
 ומצינו בגמרא⁷⁵ שכאשר ר' אלעזר בן ערך אמר לריב"ז "תרשיני לומר לפניך דבר אחד שלמדתי . . פתח רבי אלעזר בן ערך במעשה המרכבה ודרש וירדה אש מן השמים וכו'", "וכיון ששמעו ר' יוסף הכהן ור"ש בן נתנאל, אף הם פתחו במעשה מרכבה . . ורעשה הארץ ונראתה הקשת בענן כו'". ובוזה גופא יש עילוי מיוחד אצל רשב"ג, שאף שלא היתה אצלו ענין הכהונה (שהרי רק ר"י נקרא "ר' יוסי הכהן") שבא בירושה, הרי הפתיחה שלו במעשה מרכבה היתה בכח עצמו לגמרי (ולא כמו ראב"ע שאמר דבר שלימדו ריב"ז). ובוזה מודגש יותר שאצל רשב"ג הי' העילוי דתורתו אומנתו באופן של "דירה לשכינתא"⁷⁶ —

"לדרתם חסר, לשון דירה", ועליהם נאמר (תצא כב, ו) "לא תקח האם על הבנים"; משא"כ אלו שלומדים רק נגלה דתורה, נקראים אפרוחים או ביצים, "אפרוחי לית גדפיך דלהון שלמין דפרחין בהון . . כ"ש ביצים, ובגין דא אתמר אלייהו לגבי אימא (שכינה) שלח תשלח את האם" (שם, ז), ועליהם נאמר (שם, ו) "כי יקרא קן צפור לפניך", "בהון שכינתא באורח מקרה, זמנין שריא עלייהו ואשתכחת עמהון (ואז נאמר "לא תקח האם"), וזמנין לא אשתכחת עמהון" (ואז נאמר "שלח תשלח את האם"). ומסיים שם, ש"הא סבא" שאל "והא כתיב (שם, ז) ואת הבנים תקח לך", היינו, שגם הבנים נפרדים מהשכינה? ומתקן, "כל אתין לרביי, ובגין דא לא אמר והבנים תקח לך, אלא ואת, לרבות אפרוחים כו'".
 75 חגיגה יד, ב. ירושלמי שם פ"ב ה"א.
 76 ולכן, המאמר "הוי זהיר בק"ש ובתפלה כו'", ששייך להענין דתורתו אומנתו — אמרו רבי שמעון בן נתנאל דוקא, ולא ר' יוסי הכהן. והטעם שרשב"י לא אמר מאמר זה — כי כבר אמרו רשב"ג, שהי' ג' דורות לפניו.

נדו או בנדבה" יש "נחת רוח לפני" (כמשנת בארוכה בשיחת ש"פ שלח תשכ"ח), מדייק רש"י "שיהא נחת רוח לפני", ומשמית "שאמרתי ונעשה רצוני", כיון שאין המדובר בקיום ציווי השם (כמשנת"ש).
 68 פ"ב מ"ג.
 69 שיחת ש"פ בהעלותך ס"ו... (לעיל ע'..).
 70 שבת יא, א.
 71 ראה תניא אגה"ק סכו (קמג, א): "עיקר עסקיהם במערה הי' תורת המשניות . . דאילו ספר הזהר והתקונים הי' יכול לגמור בב' וג' חדשים, כי בודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים".
 72 ודוקא על זה אמר ר"ע לרשב"י "דייך שאני ובוראך מכירין את כחך" (ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב), כי, בנוגע לענינים הקשורים עם נגלה דתורה, בודאי לא הי' "מונע בר" (משלי יא, כו. וראה סנהדרין צא, סע"ב), אלא הי' מגלה לתלמידיו (ועכ"פ לר' אלעזר בנו).
 73 ח"ג רלח, ב. תקו"ז בהקדמה (א, ב).
 74 ושם, שעליהם נאמר (תשא לא, טז) "ושמרו בני ישראל את השבת גוי' לדורותם",

נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש חיי"ז ע' 356 ואילך.

יח. המשך הביאור בפירוש רש"י "את הקישואים"⁷⁷, "שהם קשים למניקות כו" — נכלל בשיחת ש"פ בהעלותך ס"⁷⁸.

*

(78) לעיל ע'...

(77) בהעלותך יא, ה.

הוספה

ב"ה, יו"ד תמוז תשכ"ב
ברוקלין

מר יהושע שי' המכונה ד"ר ברנד.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת החוברת, המרד הגדול ומנהיגו, ות"ח על שימת לבו לשלחה לי, ובטח גם להבא ינהג בכגון זה, ובפרט אשר הספרי' שבכאן תועלת הרבים בה.

מובן אשר נבהלתי בקראי סיום המאמר, מסקנות לאופיו של בר כוכבא, נבהלתי לתוכנו ולא פחות מזה גם להסגנון בנוגע לדברים שנמסרו לדור ודור לתורה שבע"פ מבלי הפסק המסורה עשיריות בדורות, ואשר כל מאמרים אלו מכוונים לנקודה אחת, והוא, להשינוי אשר חל במהלך הנפש של בר כוכבא לאחרי שהגיע לגדולה, ואפילו לגבי תחלת תקופה זו, כיון ש[נ]תמך בידי רבי עקיבא מראשי התנאים ללא הסתייגות, וסגנון ותוכן המיוסד אך ורק על אגרת שנמצאת לאחרונה, ואשר כמובן עדיין לא נבחנו מכל הצדדים, ולא עוד אלא גם זה עיקר שאינם שוים כלל לאפשרית לשינוי מהלך הנפש, שלא לבד שרואים זה במוחש באנשי דורנו במי שהגיע לגדולה ואפילו לגדולה קטנה איך שהשפיע זה

מר יהושע .. ברנד: ירושת"ו. אגרת נוספת אליו — אג"ק חכ"ד אגרת ט'קפד. החוברת, המרד הגדול ומנהיגו: נדפס לאח"ז בקובץ מחקריו ומאמריו שבסוף ספרו "כלי זכוכית בספרות התלמוד" (ירושלים, תשל"ח) ע' 262 ואילך.
מסקנות לאופיו של בר כוכבא: אותן מסיק ע"פ העולה מאגרותיו שנתגלו במדבר יהודה.

עליהם ועל יחסם לבני אדם חברים כמותם וכו', ואת"ל דוגמא לדבר מתחילה משאול המלך הראשון, הנהגה מתחלת המלכות ובסוף ימיו, וכדרך חז"ל להביע רעיון מעונן בסגנון קצר וחרוף, הרי גם בהאמור נמצא מאמרו: בתחלה כל האומר עלה לה אני כופתו ונותנו לפני הארי, עתה כל האומר לי לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין (מנחות קט"ב). וע"ד הצחות בלשון הכתוב: אשר נשיא — יחטא.

פשוט שלא באתי בהאמור, להיות מהצועקין על העבר, כי אם בתקוה לאפשריות תקון בהנ"ל גם עתה באופן המתאים, שהרי מעמידו הנני על החזקה, שבאם רק הכתוב לעיל יתקבל על דעתו, לא יהי איכפת לי באם איזה מדה יחזור בו מהנדפס בהמאמר, והרי תורה אחת היא שבכתב ושבוע"פ ובתורתנו זו, אומתנו אומה, וכדברי הרס"ג.

ובעמדנו ימים ספורים לפני חג הגאולה יב' ויג' תמוז גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, אשר בודאי ידוע לכו' פרשת ימים אלו, יהי רצון אשר ע"י ההתעסקות והחקירה ודרישה בדברי ימי עמנו בני ישראל, יחזקו הקשר וההמשך בין העבר וההווה, וע"מ להשפיע על העתיד, המשך בכיוון כסיוס מאמרו, לדור של (ושיהי' ראוי לקבל פני) מלך המשיח, שהוא ע"י הגברת הפצת מעינות תורתנו תורת חיים ובקיום מצותי' עליהם נאמר וחי בהם.

בכבוד ובברכה.

בתחלה כל האומר .. (מנחות קט"ב): ובפרש"י שם: "בתחילה הייתי שונא את הרבנות וכל האומר לי עלה לגדולה וכו' ועכשיו שעליתי לגדולה וכו'"; ובהמשך הגמרא שם: "שהרי שאול ברח ממנה, וכשעלה בקש להרוג את דוד".

בלשון הכתוב: אשר נשיא — יחטא: ויקרא ד, כב.
ובתורתנו זו, אומתנו אומה, וכדברי הרס"ג: אמונות ודעות מ"ג פ"ז.
עליהם נאמר וחי בהם: אחרי יח, ה.

לזכות

החתן התי' שניאור זלמן והכלה מרת שימא חשא שיחיו

שייקביץ

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

י"ט סיון, ה'תשע"ג

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' משה וזוגתו מרת סאשא שיחיו שייקביץ

הרה"ת ר' יצחק פנחס וזוגתו מרת נחמה דינה שיחיו וישצקי

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' דובער וזוגתו מרת רבקה שיחיו שייקביץ

הרה"ת ר' גרשון מענדל וזוגתו מרת בתי' שיחיו גרליק

הרה"ת ר' חיים בן-ציון וזוגתו מרת ציפא שיחיו וישצקי

הרה"ת ר' אליהו פרץ וזוגתו מרת רייזל שיחיו זילברשטרום